

להתקדם

מאמרים בדרכי ההנהגה ותיקון המידות שנמסרו על סדר הספר הקדוש "תומר דבורה"

עבודת היום - תפלת שחרית ולימוד תורה שאחריה

ענייניו של פרק עשירי הוא: התווית הדרך שעל ידה האדם יכול להדבק במידות העליונות - לפי סדר היום.

במאמרים הקודמים התבאר כיצד בעבודת הלילה האדם יכול להתקשר ולהתחבר במידת המלכות ולהיות אחד עמו, עד שדיוקן נשמטו נכנס יחד עמו לגן עדן. ולאחר מכן עבודת היום פותחת בכניסה לבית הכנסת שכוללת גם השתחויה, ומקבילה למידת התפארת הכוללת את המידות חסד וגבורה ותפארת יחד, וכפי שהתבאר בהרחבה במאמר הקודם.

מעתה, ממשיך הרמ"ק ומפרט את עבודת תפילת שחרית ותפילת מנחה, ולימוד התורה שביניהם. וכך כותב הרמ"ק:

קדם תפילה עומד בבית הכנסת, פיו מקור נובע תפילה ויחוד יסוד, מקור הבאר נפתח בבאר שהוא בית הכנסת, ומקור שכינה בכל יכלת כוננו תפלה. נראה כאילו יש כאן 'כתב חידה' נסתר ונעלם... המילים לכשעצמם נראים כאוסף ביטויים מליציים שלכאורה מבטא שטח לא ברור כלל התוכן שלהם.

עבודת התפילה - מילוי כלי המלכות בנידויים אלוניים

כדי לבאר זאת, נקדים -

האופן שבו הקב"ה מתגלה בעולם הוא בסדר השתלשלות של 'עשר ספירות', כאשר יש כביכול 'כלי קיבול' תחתון שבו נכנסים ומתגלים הגילויים האלוניים העליונים - והוא מידת המלכות.

האפשרות הפשוטה שבה השפע האלוני נכנס בכלי של המלכות, היא על ידי 'אתערותא דלעילא': הקב"ה משפיע מלמעלה גילויים אלוניים של המידות העליונות, והם מתקבלים למטה.

אולם הקב"ה חפץ שאנו נהיה שותפים ונפעל בעצמינו את תיקון העולם, ולכן יש אופן נוסף למילוי הכלי של המלכות - על ידי 'אתערותא דלתתא': כאשר אנו מזהים מלמטה - מעולמנו החומרי - את הגילויים האלוניים המסתתרים, ומכירים בהם, בזה אנו מייצרים כביכול גילויים אלוניים שממלאים את הכלי של המלכות. באופן הזה אנו נעשים שותפים לבורא בתיקון העולם, ודומים לעליון - בכך שאנו כמו הקב"ה המשפיע גילויים למלכות.

עבודת התפילה מתרכזת בנקודה הזו - לזהות ולהכיר את הגילויים האלוניים, ובאמצעות דיבורי התפילה למלא את כלי המלכות בגילויים אלוניים. וכפי שהתבאר באריכות נפלאה בספר 'להבין בתפילה' כיצד כל ברכה וברכה מתפילה שמונה בתיקון מבטאת גילוי אלוני ייחודי, שבעצם ההכרה בו אנו מעניקים השפעה וממלאים את הצורך של השכינה הקדושה.

האדם כנגד 'יסוד' ובית הכנסת כנגד 'מלכות'

ומעתה נבאר -

בית הכנסת הוא המקום שבו נעשית עבודת התפילה, והוא משמש בעצמו בבחינת 'כלי' של מידת המלכות, שבתוכו צריך לגלות את הגילויים האלוניים.

והאדם המתפלל משמש בבחינת מידת היסוד שמשפיעה למלכות. ופיו של האדם הוא המקור שמשפיע את הגילויים האלוניים החוצה ממנו,

התבוננות מעמיקה ומחזקת במוסרי הפרשה

להתבונן

"פי תצא למלחמה על איבך" - דא יצור הרע

כיצד עושים שינוי?

לא ניתן להתעלות בתוך הקומה הנוכחית של האדם

והנה, כשאדם חוטא, הוא מגביר ומחזק את שליטת החלק החומרי העכור, עד שבשעה זו הוא לא זוכר כלל את האפשרות של הצד הטוב.

וכמו שאמרו חז"ל (מדרים לב):

בשעת יצור הרע - לית דמדכר ליה ליצור טוב.

כיצד האדם יכול להתעלות מהמצב הזה? מה הכלים שבאמצעותם הוא יכול לצאת משליטתו של היצור הרע ולעבור אל בית מדרשו של היצור טוב?

עלינו לדעת יסוד גדול, שבאמת אין לאדם יכולת להתעלות מיניה וביה. הוא אמנם יכול להתגבר ולכפות את עצמו, אך אין לו יכולת להתנתק לגמרי ולעבור לקומה אחרת.

חז"ל אומרים (ברכות ה): "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים". האדם השרוי בבית סוהר של היצור הרע, אינו יכול להתעלות את עצמו לבית מדרש גבוה יותר. ההתעלות יכולה להיות רק על ידי שהאדם יונק ממקור עליון הנמצא מעליו.

במקום אחר ביארנו בדרך זו את הצורך ב"עשה לך רב" (אבות פ"א מ"ו). רק באמצעות רב העומד למעלה מדרגתו של האדם, יש לאדם יכולת להתעלות ולהתרומם למקומות חדשים.

התרוממות ועליה למקור עליון באמצעות לימוד התורה

הדרך העיקרית ליניקה מרוממת יותר, היא באמצעות "לימוד התורה" בעיון.

על ידי לימוד התורה האדם מקבל מבט מרומם ופנימי על כל המציאות.

ידועה האמרה "דעת בעלי בתים היפך דעת תורה" (סמ"ע ח"מ ג סקי"ג).

משמעותה, שהשכל האנושי ושכל התורה הם שני הפכים, כי באופן טבעי האדם חושב הפוך מהתורה, ורק על ידי עמל ויגיעה מרובים, האדם זוכה לקבל הארה תורנית אמיתית יותר ואז להפוך את הדעה שלו לדעת תורה, ובכך להתעלות בכל אישיותו למקום מרומם וגבוה יותר.

וזאת משום שהאדם חי בעולם הזה, והמחשבה הטבעית שלו היא מה יביא לי תועלת כאן ועכשיו. לעומת זאת, דעת התורה היא מבט עליון ומרומם, הבוחן את המציאות במבט תכליתי. לפי האמת האלונית.

אדם שחטא ושקע בחומריות, ממילא ההסתכלות שלו על העולם נעשית 'עכורה', חשוכה ומנותקת, והדרך שלו להתעלות ולהחזיר לעצמו את אור הנשמה והמבט הזך, היא באמצעות לימוד התורה.

לימוד התורה מוגדר בדברי חז"ל כ"מלחמה", וזאת משום שאדם ששקוע בחומר מתקשה מאוד להתעלות למקום רוחני ומרומם יותר. ורק באמצעות עמל ויגיעה יש לו יכולת לצאת מעצמו ולהתעלות למקום חדש.

המלחמה כיצד הרע באמצעות לימוד התורה

הזוהר הקדוש בפרשת השבוע (ו"ה צו) דורש את פרשת יפת תואר כהדרכה לעבודת התשובה:

"כי תצא למלחמה על איבך" - דא יצור הרע.

למלחמה - דא היא אורייתא קדישא.

כלומר, האויב הגדול של האדם הוא היצור הרע, ועל האדם לצאת למלחמה נגדו, וזאת באמצעות לימוד התורה.

כיוצא בזה אמרו בגמרא (קידושין ל): "בראשית יצור הרע - בראתי לו תורה תבלין".

צריך להבין: כיצד לימוד התורה נלחם ב"יצור הרע".

סדר התיקון והחזרה בתשובה

ממשיך הזוהר לפרש את הרמז בפרשת 'יפת תואר': "ויראית בשביה אשת יפת תואר" - דא היא נשמתא.

כאשר האדם חוטא, הנשמה מסתלקת ממנו (ראה נפח"ח ש"ב פט"ז בהג"ה). ובאותה שעה היא נמצאת כביכול 'בשביה', כי היא לא מאירה לאדם, וממילא היא לא באה לידי ביטוי.

אך על ידי שהאדם לומד תורה ושובר את היצור הרע, אזי נשמטו הקדושה הקרויה 'אשת יפת תואר' יכולה לשכון בו, ולקיים בה:

"והבאתה אל תוך ביתך".

לאחר שהאדם שבר את היצור הרע, וחזרה אליו הנשמה, מעתה עליו לערוך סדר תיקון שיכלה את חלקי הרע שנכנסו בו בשעת החטא:

"וגלחת את ראשה ועשתה את צפרניה" - ויתדפי מהאור זרהא דאטיל בה נחש.

"והסירה את שמלת שביה" - מאינן כסו דקסאבא וינין בישין מחובא דעגלא.

"ובקתה את אביה ואת אמה ירח ימים" - דא היא יתחא דאלול.

נכנס בס"ד לעומקם של הדברים.

החומר והרוח

האדם מורכב מגוף חומרי ונשמה רוחנית, ויש מלחמה ביניהם. החומר מושך למטה, והנשמה למעלה.

הרמח"ל מתאר זאת בספר דרך ה' (ח"א פ"א):

גזרה החכמה העליונה שיהיה האדם מורכב משני הפכים: דהיינו, מנשמה שכלית וזכה, וגוף ארצי ועכור, ותמצא ביניהם מלחמה.

באופן שאם תגבר הנשמה, יהיה אותו האדם משתלם בשלימות המצודה.

ואם יניח האדם שינצח בו החומר, יהיה אותו האדם בלתי הגון לשלימות, ונדחה ממנו ח"ו.

כי ההשפעה נעשית באמצעות ההכרה בגילויים שנעשית בכח הדיבור שבפה.

ונמצא שכאשר האדם נכנס לבית הכנסת ומתפלל - כלומר, מכיר בגילויים האלוניים, בזה נעשה יחוד וזיווג של מידת ה'יסוד' ומידת ה'מלכות'. והכלי הריק של מידת המלכות מתמלא בשפע של גילויים אלוניים שהאדם מגלה בעולם.

וזה פירוש דברי הרמ"ק:

קדם תפילה עומד המתפלל בבית הכנסת שהוא הכלי המצפה למילוי מידת המלכות. פיו של המתפלל הוא **מקור נובע תפילה, יחוד יסוד** - מקביל למידת ה'יסוד' המעבירה את השפע אל המלכות. ובשעת התפילה **מקור הבאר נפתח** - הפה המכונה 'באר', על שם שהוא מוציא גילויים חדשים שלא היו עדיין בעולם, כמו 'באר' המוציא מים חדשים. ומשפיע את הגילויים הללו **בבאר שהוא בית הכנסת**. ועל ידי תפילה כזו, שהיא השפעה של גילויים אלוניים בעולם, האדם פועל ומתקן שכינה בכל יכלתו כונתו בתפלתו.

עליה ללימוד התורה

ממשיך הרמ"ק בסדר היום:

יוצא משם, עולה בסוד התורה, ומתקשר בה בסוד קדמ' יום.

לאחר תפילת שחרית, האדם פונה לעסוק בתורה עד זמן תפילת מנחה. והמעבר מהתפילה ללימוד התורה נקרא 'עליה'. מה משמעות ה'עליה' הזו?

ביאור הדבר -

גם בתפילה וגם בלימוד התורה אנו עוסקים באותה עבודה - להכיר בגילויים האלוניים שהקב"ה השפיע לעולם. אלא שיש הבדל ביניהם: בעבודת התפילה האדם מכיר בגילויים שהוא חווה ומשיג במקום הנוכחי שלו, והוא מבטא את התפיסה וההתפעלות שלו ממה שמתרשח במציאות המושגת לו.

התפילה נקראת 'שיחה', והביטוי "שיחה" אינו מתייחס לדיבור סתמי, אלא לשיתוף בחוויות והתפעלויות. וכפי שניתן ללמוד מהפסוק (תהילים קה, ב) **"שִׁחוּ בְּכָל נַפְלְאוֹתָיו"**, ה'פלא' מעורר את הצורך ב'שיחה'. כשהאדם נחשף למשהו פלאי שמעורר בו חוויה מחודשת, זה מעורר אצלו צורך 'לשוחח'. וכך בכל תפילה האדם 'משוחח' ומבטא את הכרתו והתרגשותו מהגילויים האלוניים שנפגש עמם במהלך חייו ביום הנוכחי.

לעומת זאת, בלימוד התורה, האדם עמל ומתייגע להשיג גילויים חדשים מעבר למקום שהוא נמצא בו במצבו הנוכחי. הוא יגיש אל תחומים בתורה שעדיין לא מושגים לו לפי השגתו הנוכחית, ובתפילה השכל הפשוט שלו סבור להיפך מדברי התורה כמאמר הידוע 'דעת בעלי בתים היפך דעת תורה'. ובאמצעות עמל ויגיעה, תפילה ותחינה, הוא זוכה לבסוף לקבל שפע אלוני חדש של השגות גבוהות יותר בתורה, שלא היו מושגות לו עד עכשיו.

לכן המעבר מעבודת התפילה ללימוד התורה, נחשב 'עליה', כי בתפילה האדם עסק בגילויים האלוניים המושגים לו במצבו הנוכחי, ואילו בתורה האדם יוצא מעצמו ופועל להשיג גילויים אלוניים מחודשים מעבר לגובה העצמי שהוא שרוי בו.

מידת יום ומידת לילה

ומוסיף הרמ"ק - למרות שהאדם כבר עסק בתורה בלילה, יש הבדל: בלילה זה היה לימוד ב'מידת לילה', וכעת זה לימוד ב'מידת יום'.

ביאור דבריו הוא, שביום יש גילוי שהכל ניכר ומחולק לפריטים ברורים, וזה לימוד תורה בסגנון אחד. ולעומת זאת בלילה יש חושך והסתה, והלימוד עוסק רק ברוח הפנימית שמאחורי הדברים, ב'בינה' הפנימית של כל הלכה.

וזה הכוונה שהלימוד בלילה הוא ב'מידת לילה', והלימוד ביום הוא ב'מידת יום'. כמו לומר שביום לומדים את ה'מה', ובלילה לומדים את ה'למה'.

לרצות את הארת הנשמה

לאחר הניצחון הראשוני על היצר הרע, הנשמה יכולה לחזור אל האדם ולהאיר בתוכו.

ועל כך נאמר:

"וְרָאִיתָ בְּשִׁבְיָהּ אֵשֶׁת יֶפֶת תֹּאֵר, וְהִבֵּאתָ אֶל הָרָק בִּיתְרָךְ".

כאמור, ה'יפת תואר' היינו הנשמה, ועל האדם 'להביא אותה אל תוכו'.

מה המשמעות המעשית של הציווי 'להביא את הנשמה לתוך הבית'?

הכוונה היא: לרצות בזה.

לפעמים אדם לא באמת רוצה שתשרה בו הנשמה במלא תפארתה. הוא מעדיף חיים של 'גם וגם', גם חיים רוחניים, אבל גם להנות מהעולם הזה. אין לו רצון אמיתי להתנתק מהגשמיות ולחיות חיי אמת מלאים לאור הנשמה הטהורה.

בכדי שהנשמה תכנס באדם, צריך להזמין אותה, דהיינו להשתוקק להיות אדם רוחני וקדוש, צדיק אמיתי שרק דבר ה' לנגד עיניו.

במילים אחרות, לא להרגיש רק שהוא 'צריך' את הנשמה, אלא שהוא 'רוצה' אותה באמת.

וכשיש רצון אמיתי, הנשמה יכולה להיכנס. כמו שנאמר (תהילים קמה, יח):

"קָרוֹב ה' לְכָל קָרְאֵיו - לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאָהוּ בְּאֵמֶת".

לעזוב את ההרגלים הרעים

השלב הבא בתהליך השינוי שהאדם עובר הוא: וְגִלְחָה אֶת רֹאשָׁהּ וְעִשְׂתָּהּ אֶת צִפְרֶנֶּיהָ.

השיער והציפורניים מסמלים את ההרגלים הרעים שהיו לאדם בימים הקודמים לשינוי.

כשאדם עושה שינוי ומתעלה למקום מרום יותר, הוא חייב לעזוב את ההרגלים שמושכים אותו למקום הנמוך שהיה בו קודם.

על האדם לדרוש ולחקור מה הם הפעולות הרעות שהיה עושה בזמן שקודם להתעלות, ו'לגלח' אותם מסדר היום שלו.

לדוגמא: מי שהיה רגיל לקרוא עיתון בבוקר לפני התפילה, וכעת הוא מתעלה ומתחזק בעבודת התפילה, לא מספיק שיקבע מקום לתפילתו וכדומה, אלא בנוסף לכך עליו לעזוב את ההרגל המגונה של קריאת העיתון קודם התפילה.

אם הוא ימשיך עם ההרגל הזה, בסופו של דבר השינוי לא יהיה מהותי, והחזיון לא יחזיק לזמן רב.

יש הרגלים רבים שמושכים את האדם למקום הנמוך, וכשהוא מתעלה באופן כללי חובתו לפרוש גם מההרגלים הפחותים. לפעמים יש שמיעת מוזיקה אחרת, או קריאת ספרים לא מתאימים, ולב יודע מרת נפשו... כל אחד לפי עניינו.

כשעושים שינוי - צריך לשנות גם את ההרגלים.

לשנות את התפיסה על עצמך

השלב הבא הוא:

וְהִסְתֵּרָה אֶת שְׂמֶלֶת שִׁבְיָהּ מֵעֵלֶיהָ.

הבגדים נקראים "מכבדותי" (שבת קיג). אדם לובש בגדים לפי מה שהוא מגדיר את עצמו, וההתנהגות שלו נעשית לפי הבגדים שהוא לובש.

רב שלובש בגד מכובד, לא יכול לעשות מעשים קטנוניים.

להבדיל - בעל מקצוע מכובד שלובש חליפה כבודה, לא יכול לדבר בשפה רחובית וזולה.

הבגד מסמל לאדם מה הוא משדר כלפי חוץ וכלפי פנים.

אדם שהיה שבו בתוך העולם של החטא, גם אחרי שהוא יצא משם על ידי שקיבל על עצמו קבלות וכו', יתכן לפעמים שהוא ממשיך להסתכל על עצמו במבט שלילי: אני אדם קטן, חוטא, 'כלומניק', אין לי סיכוי לצמוח בצורה משמעותית.

מי שחושב כך על עצמו, באמת אין לו סיכוי להגיע רחוק! לא תהיה לו אנרגיה להשקיע בעליה עוצמתית. לצורך עשיית שינוי, מוכרחים לשנות את התפיסה. להחליף 'בגדים'.

ולכן, תספר לעצמך שמעתה אתה שייך ל'גילוי של מלך', תאמין בעצמך ותתנהג כאדם גדול, ו'יִגְבֶּה לְבוּ בְּדָרְכֶיךָ ה'". אתה בן של הקב"ה, ויש לך יכולת לקבל הארה עצומה ואין סופית מהנשמה הטהורה!

דא היא ירחא דאלול

השלב האחרון הוא:

וּבִקְתָּהּ אֶת אֲבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יָרַח יָמִים - דָּא הִיא יִרְחָא דְאֵלּוּל.

נקדים לבאר מהו חודש 'אלול'.

ימים אלו מוגדרים בחז"ל שהינם 'ימי רצון'.

בפשטות, הכוונה לרצונו של הקב"ה להביא את עולמו לתיקון ולהשפיע שפע חיים לכל אחד ואחד מבאי עולם בשנה הבאה.

אך באמת יש בזה בחינה נוספת, שלא די ברצון של הבורא המשפיע, אלא יש משמעות גדולה מאד ברצון של המושפע לקבל את ההשפעה, כי בסופו של דבר המשפיע מתאים את כמות ואיכות ההשפעה לפי הכלים של מקבל ההשפעה.

ואם כן, גם עלינו לבחון את עצמנו ולבדוק מהו באמת הרצון שלנו? האם אנחנו מתחברים לרצון העליון של הבורא? האם גם לנו יש את השאיפה הזאת "לתקן עולם במלכות שד-י"? כמה אנחנו נמצאים במצב של "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתי בבית ה' כל ימי חיי, לחזות בנועם ה' ולבקש בהיכלו"?

אך ברור הדבר, שככל שנכין את עצמנו ואת כלי הקיבול שלנו במהלך חודש אלול, ונתחבר לרצון העליון של הבורא, כך הוא ישפיע עלינו שפע מותאם ממרומים בשנה הבעל"ט.

ולשם כך מגיע הבכי.

בכי של תשוקה לזכות למדרגה שאינך אוזח בה

הבכי פורץ רק כשהאדם מרגיש נבזר וחסר אונים, כמו אדם שתקוע בתוך 'מבוך' ואינו יודע להיכן לפנות.

בכי מלשון 'מבוכה'.

בשעת הבכי זולגים 'דמעות', מלשון 'מדומע' - עירוב וחוסר בהירות.

כדי שאדם יגיע למצב של 'בכי', הוא צריך להיות במצב שהוא חש שאין לו שום דרך הגיונית לצאת ממנו. במצב זה הוא נבזר וחסר אונים, והרגש הזה מוציא ממנו את הבכי.

כשאדם עורך שינוי ומבקש להתעלות למקום שגבוה יותר מהמדרגה שהוא עומד בה, הוא מתעורר לבכי, כי הוא מרגיש שאין לו שום יכולת להתעלות למקום העליון הזה, והוא משתוקק למצב הזה למרות שלכאורה זה נראה רחוק ולא ניתן להשגה. כביכול יש כאן משהו לא הגיוני בעליל.

הבכי הזה הוא בכי של תשוקה בוערת, לא הגיונית ולא ריאלית. והיא באה על ידי המיאוס במצב הנוכחי, ורצון קיצוני להתעלות למקום חדש וגבוה יותר.

על ידי בכי כזה, ניתן לעורר את הרצון הפנימי להתעלות, וממילא את הרצון העליון להשפיע עלינו.

זו עבודת חודש אלול - מזל בתולה (הרצאה להינשא), להכין את עצמנו להיות כלים לנשיאת הגילוי האלוני ברמה הרבה גבוהה יותר ממה שאנו כיום. וזאת באמצעות המיאוס במצב הנוכחי, והתשוקה להיות במקום אחר, למרות שהוא גבוה מאיתנו ונראה חסום בפנינו.

ועל ידי סדר עבודה זה, בעז"ה הובטחנו שיתקיים בנו:

וְנִתֵּן ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ!

אפלו השלמים והנביאים צריכים ללמוד אצל התלמידי חכמים

הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים מבעד לצמתך שערך קעדר העצים שגלשו מהר גלעד / פרק ד פסוק א

המעלה העצמית של ישראל בדרגת 'רעייתי' מכח האבות

פסוק זה מתאר את היופי של כלל ישראל, והוא פותח בלשון כפולה - "הנך יפה רעייתי, הנך יפה".

מבאר הגר"א:

הנך יפה - את יפה מאוד מחמת האבות, וזהו 'רעייתי'.

הנך יפה - מחמת עצמך.

יש ב'כלל ישראל' יופי שהם קיבלו מהאבות הקדושים, ויש גם יופי שהוא עצמי שלהם.

היופי שהם קיבלו מהאבות, הוא מה שאמרו בגמרא (יבמות טז):

"שלשה סימנים יש באומה זו: הרחמנים, והביישנים, וגומלי חסדים וכו', כל שיש בו שלשה סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו".

הגמרא מוסיפה שאת שלשת הסימנים הללו יש אפילו בפחותים שבישראל. ומבאר המהר"ל שהאבות הקדושים הנחילו לנו שלשה יסודות מרוממים בנפש, שאצל הצדיקים והשלמים זה מתבטא בתורה עבודה וגמילות חסדים, וזה הצורה הראויה. אלא שאפילו הפשוטים והפחותים שאינם זוכים לזה, גם בהם מוטבע באישיות התכונות הללו הבאות לידי ביטוי באופי בסיסי של 'ביישנים רחמנים וגומלי חסדים'.

הרוממות הזו שמוטבעת באישיות של כלל ישראל מכח האבות, הופכת אותה להיות בבחינת "רעייתי" לקב"ה.

וזאת משום שהגדר של 'רע' הוא מי שעומד בדרגה שווה, כי אדם לא לוקח 'לחבר' מי שבדרגה מעליו או בדרגה מתחתיו, אלא רק מי שהוא פחות או יותר באותה דרגה כמוהו, מתמודד באותה התמודדות וחווה את אותם חוויות.

וגם כן כאן - הביטוי 'רעייתי' מבטא שיש לנו דמיון כביכול אל הקב"ה, וזאת בשלש המידות הדומים למידות האלויות 'חסד' 'גבורה' ו'תפארת'.

המעלה הנוספת של ישראל מכח הנביאים

מגלה לנו הפסוק מעלה נוספת של כלל ישראל:

עיניך יונים - פירוש, כמו שאצל היונים העינים שוים, כך אצלן. והן הנביאים כמו שנאמר 'צופה נתת', וכמו שכתוב 'לפנים היו קרין לנביא רואה'.

מכך שהנביאים נמשלו לשני עינים, משמע שיש שני סוגי נביאים. ואכן, הגר"א מביא את הפסוק שהנביאים הראשונים נקראו 'רואה' והנביאים האחרונים (מישיעה ואילן) נקראו 'חוזה'.

ומבאר הגר"א (ישיעה א, א) שיש שלש דרגות בנבואה: משה רבינו ראה באספקלריא המאירה, והנביאים באספקלריא שאינה מאירה, ובנביאים עצמם יש שני דרגות: 'רואה' ו'חוזה'.

ה'חוזה' רואה ממרחק, וה'רואה' רואה מקרוב מתוך האירוע עצמו. - כמו בפסוק (תהלים נד, ד) "לחזות בנעם ה' ולבקר בקיילו", 'חוזה' ממרחק, ו'מבקר' רואה מבפנים. ככל שהיה ירידת הדורות, כך הנביאים פסקו להיות 'רואים', ונעשו 'חוזה' ממרחק בלבד.

[מצינו גם שהחזנים בכוכבים נקראים 'חוזה' ולא 'רואים' (רש"י שבת קנו ע"ב ד"ה כלדאי). וגם הם רואים ממרחק].

וזה הפירוש 'עיניך יונים', כלומר, יש בישראל נביאים משתי דרגות: דרגה עליונה בבחינת 'עין ימין' שרואים מקרוב, ודרגה תחתונה בבחינת 'עין שמאל' שחוזה ממרחק.

ואולם, לשני סוגי הנביאים נמסר דבר ה' באותה עוצמה, וההבדל הוא רק ביכולת הקליטה שלהם בפנימיות הדברים.

עד כאן ההבאר שיש לכלל ישראל שתי מעלות: יופי מצד מעלת האבות שיש בהם, וגם מעלת הנביאים שעמדו להם. והסדר הוא על פי מבנה ה' ספירות - מעלת האבות כנגד המידות חסד גבורה תפארת, ומעלת הנביאים כנגד המידות נצח והוד.

הנביאים עצמם צריכים ללמוד מהתלמידי חכמים

ממשיך הפסוק ומפרט מעלה נוספת של כלל ישראל - התלמידי חכמים' שהנביאים בעצמם לומדים מהם!

ומבאר הגר"א:

מבעד לצמתך - פירוש, הוא השיער שבסוף הראש. והם הנביאים שלומדין אצל התלמידי חכמים שנקראים 'צמות' לפי שהן מצוותם ודבוקים לקב"ה.

שערך - הוא כינוי אל הנוירים שמגדלין שערן ופורשין מן העולם. הם קעדר העינים - שהם בני הנביאים והתלמידי חכמים שלמדו אצל אליהו שהיה מתושבי גלעד, שהם היו מופרשין מן העולם.

ויש להבין מה פשר הדבר שהנביאים בעצמם צריכים ללמוד אצל התלמידי חכמים.

מעלות החכם על הנביא

טרם נגיש לביאור הענין, נוסיף הקדמה נוספת -

מצינו בגמרא (ב"ב יב):

חכם עדיף מנביא, שנאמר: ונביא לבב חכמה, מי נתלה במי? הוי אומר: קטן נתלה בגדול.

תדע, דאמר גבאי רבה מילתא, ומתאמרא הלכה למשה מסיני כוותיה.

מסבירא היה נראה ש'נביא' נחשב גדול יותר מ'חכם' - שהרי הוא מקבל דבר ה' באופן ישיר מזה' בעצמו, ואילו החכם עוסק רק בסברא והגיון של עצמו.

אולם הגמרא מוכיחה שמעלת החכם גדולה ממעלת הנביא - ממה שהחכם יכול לחדש דברים חדשים בתורה להבין דבר מתוך דבר, והנביא אינו ראוי לחדש דבר מדעת עצמו.

המהר"ל (בהקדמה הראשונה לגבורות ה') והמכתב מאליהו (מובא בשפתי חיים ח"ב) מוסיפים מעלה נוספת שיש לחכם יותר מן הנביא - שהחכם יכול לעסוק גם בניינים שמעבר למדרגתו הנוכחית, ואילו הנביא משיג רק השגות שמתאימות לדרגתו הרוחנית הנוכחית בלבד.

ההבדל בין דרך השגת החכמה לדרך השגת הנבואה

ביאור שני הבדלים אלו הוא, ההבדל המהותי בין חכמה לנבואה -

דרך ההשגה של החכם היא באמצעות חשיבה בסברא ובהגיון, ולכן 'חכם רואה את הנולד' (תמיד לב). על פי החשבון ממה שהיה אתמול וכיוצא ב.

ובצורה כזו אפשר לחשוב ולהשיג גם מה שמעבר לדרגתו הנוכחית של החכם.

לעומת זאת הנביא, אינו משיג את הנבואה באופי החשיבה ההגיונית, אלא הוא משיג התגלות פנימית מאת הבורא, ודבר זה יכול להיות רק לפי דרגתו הרוחנית הנוכחית של הנביא, ולפי רמת הזיכרון כלי הקליטה שלו.

זו גם הסיבה ש'אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד' (סנהדרין טז). מכיון שהנביא אינו עושה 'חשבון' שכל אחד אחרי גמ' יכול בעקרון לעשות. אלא הוא מרגיש לפי כלי הקליטה המזוככים והייחודיים שלו את דבר ה', וההרגשה הפנימית הזו משתנה מנביא לנביא לפי סגנון כלי הקליטה שלו ורמת הזיכרון שלהם (עי' מהרי"ל דייקון כתבים ש"אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד' (סנהדרין טז)).

ומעתה מובן - שזה הסיבה שהנביאים צריכים ללכת ללמוד מהחכמים, היות שלנביאים יש גבול בהשגתם, ואילו החכמים מוסיפים כל הזמן עוד ועוד דרגות חדשות.

גם מי שיש לו מעלות עצומות חייב להתעלות ולהתקדם תמיד

ועל פי זה יובן היטב מה הלימוד שהפסוק בא ללמדנו - גם כשיש לך את המידות העליונות של אברהם יצחק ויעקב, וגם אם אתה נביא שהקב"ה מדבר איתך - אבל עדיין אתה מוגבל בתוך הדרגה שלך ולא מעבר לכך.

ובגלל שהתפקיד הוא לעולם לא לעצור בדרגה הנוכחית, אלא כל הזמן להיות מוסיף והולך. לכן יש צורך ב'עשה לך רב' (אבות א, י), ללכת לקבל ממי שנמצא למעלה ממדרגתך, שימשוך אותך לעלות עוד ועוד כלפי מעלה.

ובזה נמצא שהפסוק הנוכחי מתחבר למה שהתבאר בפסוק הקודם: בסוף פרק ג'.

"צִיְאֹנָה וְדָאִינָה בְּנֹת צִיּוֹן בְּסֶלֶךְ שְׁלֹמֶה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה לוֹ אָמֵן".

והתבאר שם בהרחבה שאפילו מי שנמצא בתוך קודש הקדשים שזו לכאורה הדרגה הגדולה ביותר, עדיין צריך לצאת מאש ולפנות אל התלמידי חכמים שעוסקים בתורה. כי רק זה הדרך להתעלות עוד ועוד.

לשיעור המלא 073.295.13.81

מספר השיעור: *33544924#

בינה יתירה - יסודות האמונה לנשים ובנות הסמינרים על פי ספר "דרך השם" לרמח"ל

בינה יתירה

גמילות חסדים - נתינה מול ויתור [ב]

עצמו. אם כן, מהי הנקודה ומהי ההגדרה שמגדירה את האדם כ'נותן', למרות היותו גם נוטל?

התשובה לשאלה זו היא - מה נקודת החיות המניעה את האדם. נקודת החיות היא המטרה שמניעה אותו.

שאלת המפתח היא: מהי המטרה המניעה אותך? מהי השאיפה אליה את חותרת? כל אחת אוכלת, שוטה, ישנה וממלאת את צרכי הנפש והגוף. ובכל זאת, מה שמבדיל בין מי ש'נוטלת' למי ש'נותנת' הוא המטרה המניעה אותה.

כדי לסבר את האוזן נשתמש בדוגמא מחיי היום יום: אדם המבקש להגיע לירושלים ונוטה בדרכו לתחנת הדלק כל למלא את מיכל הדלק המתרוקן, אינו מוגדר כמי שסטה מהמסלול. הפניה לתחנה לצורך תדלוק היא עבור ההגעה לירושלים ולכן אין היא מוגדרת כסטיה. באותה מידה ההכרה בצרכים שלנו והעיסוק במילוי שלהם אינו מהווה סטיה מתכונת הנתינה, אילו באמת היעד המרכזי והמטרה העליונה היא השגת היעדים שהצבנו לעצמנו לתת ולהשפיע.

לפיכך, אדם שמבקש להיות בגדר של 'נותן', אינו סותר את עצמו גם כאשר הוא נוטל לעצמו. הנטילה שלו

הנוטלים, להיות עסוק כל העת בדאגה לצרכים האישיים שלו. ואכן, לולי כך, לא היה האדם מספק לעצמו מזון, ביגוד ושאר צרכים.

הקב"ה ברא את האדם עם נטיה טבעית להשגת הצרכים שלו. הוא ברא את תחושת הרעב המניעה אותו להשיג מזון, הוא ברא את הצמא כדי שהאדם יספק לעצמו את הנוזלים שהוא זקוק להם, עייפות - כדי שיספק לעצמו מנוחה ושינה, וברא גם רצון למילוי באמצעותו האדם משיג את צרכי הנפש שלו. באמצעות חסדים אלו האדם שואף, רוצה, מבקש ומשיג את צרכיו.

חסרים אלו הינם מתנה הבורא כדי שנוכל למלא את צרכינו. הנפש מדברת אלינו באמצעות הצרכים השונים ומבקשת להתמלא.

תכונת הנוטל, אם כן, היא תכונה חיונית ומוכרחת, תכונה בסיסית לקיומו של האדם - באמצעותה הוא ממלא את צרכי הגוף והנפש שלו.

הגבול הדק שבין הנותן לנוטל

כל אדם חייב להיות מן הנוטלים - כדי לקיים את

במאמר הקודם התבאר מהו האופן הנכון והמדויק של עשיית גמילות חסדים כרצון ה'.

כאשר אנו מבקשים להיטיב עם הזולת, אנו יכולים לממש את ההטבה בשני אופנים: האופן הראשון הוא באמצעות ויתור, והאופן השני הוא באמצעות נתינה.

ההבדל הגדול והמשמעותי בין ויתור לנתינה, הוא התחושה וההרגשה שהאדם חש באותה שעה - האם הוא מרגיש החמצה והפסד, או שהוא מלא בסיפוק ומילוי נפשי.

נותנים ונוטלים

כדי לעמוד על עומק ההבדל שבין ויתור לנתינה נתבונן בדברי ה'מכתב מאליהו' אודות הנתינה.

הרב דסלר בספרו "מכתב מאליהו" מחלק את אנשי העולם לשתי מחלקות: מחלקת הנותנים ומחלקת הנוטלים. כל אדם שייך לאחת משתי קבוצות אלו, נותן או נוטל.

יש מי שעסוק מהבוקר עד הערב בנטילה, ויש מי שראשו ורובו בנתינה.

והנה, הנטיה הטבעית של האדם היא להיות מן

התמודדות נכונה עם אמירת שקרים של ילדים

כחורים אנו נתקלים לפעמים במצב בו אחד הילדים אינו אומר אמת - לעיתים מתוך דמיון, לעיתים מתוך מצוקה, ולעיתים מתוך רצון להשיג רווח. השאלה היא: כיצד נכון להתייחס לכך. האם צריך להיבהל? מהי התגובה הנכונה שעלינו להגיב? והאם בכלל כל אמירה של הילד שאינה תואמת את המציאות היא "שקר"?

האמיתית בכדי להתמודד עם מעשה רע שעשה. לדוגמא: ילד שלקח שוקולד בלי רשות, וכששואלים את כל הילדים מי עשה זאת, הוא מכחיש. במצב הזה, לאחר שהילד לקח בלי רשות ואכל, הוא מרגיש ייסורי מצפון ובושה, ולא תמיד יש לו את כוחות הנפש הנדרשים כדי להתמודד עם התוצאה, ומתוך הרגשה של חוסר אונים, התגובה הטבעית שלו היא הכחשה והדחקה.

התופעה הזו עלולה להיות קיימת גם אצל מבוגרים. כשאדם נשאל שאלה מביכה, הוא לעיתים מתחמק ומשנה מן האמת. וזה לא בהכרח מעיד על אדם שקרן במהותו, כי מדובר באירוע נקודתי שנעשה מתוך בושה וחשש בלבד.

במקרים כאלו אסור לתקוף את הילד ישירות בטענה "אתה שקרן!". המילים הללו עלולות להדביק לו תווית של שקרן, שתהפוך את השקר לאופציה אפשרית בעיניו. הוא עלול לחשוב: "אם ההורים שלי כבר חושבים שאני שקרן, אז למה באמת לא לשקר?".

במקום זאת, עדיף להעביר את המסר באופן עקיף, לדוגמא, האבא יכול לאסוף את כל הילדים ולומר להם: "הייתי עצוב היום, כי מישו לקח את השוקולד שלי בלי רשות. כשאנחנו לוקחים משהו של מישו אחר בלי רשות, זה מאוד לא טוב. אני רוצה שנדע כלנו שאסור לקחת דברים מהארון בלי רשות". באופן כזה המסר עובר בלי לגרום לילד להרגיש שהוא מותקף או נדחק לפינה. הוא מפנים את הדבר לעצמו, וזה פועל הרבה יותר לעומק.

שקר מתוך רמאות ורצון להשיג רווח

האפשרות החמורה ביותר של שקר, שמתרחשת בדרך כלל בגילאים מתקדמים יותר, היא ילד שמשקר במודע ובכוונה תחילה כדי להשיג משהו, כמו למשל ילד שמספר לאבא סיפור אחד ולאמא סיפור אחר כדי לקבל אופניים חדשות. זה שקר שלא נובע מתוך הדחקה או מצוקה כל שהיא, אלא שימוש בכלי הנקרא "שקר" כדי להפיק רווח אישי.

במקרה כזה, התגובה חייבת להיות תקיפה וברורה. המסר צריך להיות חד משמעי: "בבית שלנו לא משקרים". בכל החריפות ועם כל התוקף. עד כדי

*כך שהגרת"א כותב באגרת "על כזב תכה אותם ולא תרחם עליהם כלל".

מסופר על אדם שהלך ברחוב בחורף מושלג וראה את הבן של החפץ חיים יושב עם מזוודה מחוץ לבית, בוכה וקופא מקור. הוא שאל אותו: "למה אתה בחוץ?". ענה הילד: "שיקרתי. ואבא שלי, החפץ חיים, ארוז לי את החפצים ואמר לי: 'בבית הזה לא גרים עם שקר. כאן אין מקום לשקרנים. דובר שקרים לא יכון לנגד עיני'". המסר חייב להיות חריף וברור.

כמובן שהתועלת מזה היא רק במקרה שההורים עצמם משמשים כדוגמה אישית לאותו דבר. אם הילד רואה את ההורה משקר פה ושם, הוא לומד שזה מותר, ויהיה קשה מאוד להסביר לו את המסר ש'בבית הזה הילדים לא משקרים'...

חומרתו של השקר

ראשית, עלינו להבין את החומרה העצומה של השקר, שהיא לא רק מצד האיסור שיש בו, אלא גם מפני שיש בו הרס עמוק לנפש האדם ולדרך ההתנהלות שלו בעולם, וכמו שאנו רואים שהתורה מזהירה על זה יותר משאר איסורים "מדבר שקר תרחק" (שמות כג, ז), כלומר שעלינו להתרחק מכל דבר של שקר, וכמו שכותב המהר"ל (אבות א, יח) שהשקר הוא היפך השכל.

הילד מתחילת חייו לומד להכיר את העולם על בסיס של סיבה ותוצאה: הוא בוכה - מגיעים אליו, הוא זורק משהו - זה משמיע רעש, וכן הלאה. וכך הוא לומד את כל הפרטים של המציאות, ויש לו יכולת להתנהל ולהיות רגוע בחייו.

לאור זאת נבין, שאם תפסת חייו מעורבת עם שקר, הילד עלול לאבד את כל האחיזה במציאות, ולהיות מבולבל מאוד. נמחיש זאת בדוגמא: כשמלמדים את הילד חשבון, מסבירים לו שאחד ועוד אחד הם שנים, שנים ועוד שנים הם ארבע, וכן הלאה. ואחרי תרגול קצר הוא כבר יכול לפתור כל חשבון אחר בכוחות עצמו, כי העקרון וההגיון שעומד מאחורי הכל הוא שוה ועקבי. אבל אילו המלמד יאמר לו ששנים ועוד שנים הם שבע, חמש ועוד חמש הם חמישים. ברגע הזה הוא כבר לא יצליח לפתור שום חשבון בעולם, כי אם אין עקביות ואין אמת הגיונית, אין שום דרך להעתיק את העקרון הזה למקומות נוספים.

לכן עצם זה שהשקר נכנס כאופציה להתנהלות החיים, יש בוזה ערעור לכל האישיות הבריאה של הילד, וזה יקשה עליו מאוד את ההתנהלות בעולם. לכן כל כך חשוב לחנך את הילדים לומר אמת, כי זה הבסיס לבניית אישיות ישרה ובריאה.

שקר מתוך דמיון

רוב הילדים, מטבעם, מדברים אמת. כמו שכתוב (קהלת ז, ט) "האלוקים עשה את האדם ישר", ולכן המצפון הבסיסי מכון את האדם להיות הגון ואמיתי ולא לשקר. כשילד בכל זאת משקר, זה מצביע על איזושהי סיבה שגורמה לו לעשות זאת, וחשוב להבחין בין סוגי השקרים כדי לדעת כיצד להתמודד איתם.

בחלק מהמקרים הסיבה לדיבור לא מדויק של הילד היא סוג של נסיון להתמודד עם מציאות שקשה לו. לדוגמא, ילד שמספר על אבא גיבור עם המון כוח באופן מוגזם, לא בהכרח משקר בכוונה. הוא פשוט מרגיש חוסר בתחושת ביטחון והגנה, וכדי 'לסגור מעגל' הוא ממציא סיפור להדמינו שמשלים לו את ההגנה הנפשית שחסרה לו.

במקרה כזה, זה לא שקר במובן של רמאות, אלא דרך של הנפש לסגור מעגל על ידי דמיון. במקרה כזה, אין צורך לכעוס על הילד או לומר לו "אתה משקר". אפשר פשוט להכיל את הדמיון שלו, ולנסות להבין מה עומד מאחוריו. אם חסרה לו ההגנה, צריך לדאוג שירגיש בטוח.

שקר מתוך הכחשה והדחקה

במקרה אחר, הילד משנה בדיבורו את המציאות

אינה מוגדרת כלל כנטילה - כשם שתדלוק הרכב אינו מגדר כסטיה.

מי יחבש ראשון את מסכת החמצן?

כאשר מתרחשת תקלה בעת הטיסה והנוסעים מתבקשים לחבוש מסכת חמצן, מונחים ההורים הטסים עם ילדיהם לחבוש את המסכה בעצמם ורק אחר כך לילד שתחת חסותם.

הנחיה זו מעוררת פליאה, מאחר והיא מנוגדת לרגש הטבעי של ההורה המבקש ראשית כל לדאוג לילדיו.

בכל זאת, מאחורי הנחיה זו עומד הגיון ברור. שכן רק כאשר ההורה נושם כראוי - הוא פנוי באמת לדאוג לילד מתוך תחושת בטחון ורגיעות.

להבדיל בין חול לקודש - גם הכהן הגדול מתוודה תחילה על חטאיו, ורק אחר כך על חטאי הכהנים והעם. אין זה נובע מתוך 'אגואיזם' והקדמת הצרכים האישיים לשאר ח"ו - אלא הכוונה בזה היא בכדי שהשליח ציבור יהיה חף מחטא ועיכוב, ואז הכפרה שהוא פועל לכלל ישראל תהיה גבוהה וזכה יותר.

זוהי אכן התפיסה הנכונה: למלא את הצרכים האישיים - לא כיעד בפני עצמו, אלא ככלי שיאפשר לנו לקיים את יעד הנתינה. כי רק כשאנו שבעים ומסופקים אנו פנויים לממש את היעד של הנתינה במקום שחפץ להשפיע.

אדם החושב רק על עצמו - אינו מסוגל לוותר

ככל שנשאר מרוכזים רק בעצמינו, ונהיה מן ה'נוטלים', כך נחווה בעוצמה רבה את תחושת החסר.

העיסוק במילוי העצמי אינו מביא לאדם סיפוק ורגיעה, מאחר והבורא ברא בנו טבע של "אין אדם מת וחצי תאוותו בידו". כאשר היעד הוא "אני", כל נתינה מרגישה כמו חיתוך בבשר החי.

אולם, כאשר אדם משנה את הצפיה והופך את הנתינה ליעד, התמונה משתנה מקצה לקצה והיא מביאה סיפוק, הנאה, מילוי ושמחה.

מציאות השפיע על דורנו ממקד את אנשים רבים בצרכים האישיים ללא כל יעד. המנועים פועלים ומרוכזים רק פנימה - למילוי עצמי אין סופי.

אם בעבר היו רוב בני האדם עסוקים בהישרדות, הרי שבימינו, כאשר השפעה החומרית מספק לאדם הנאות וחוויות כמעט אין סופיות, הוא נעשה פנוי ומשועמם, מרבה להרגיש את עצמו, להתרכז במיחושיו הנפש והגוף, ולהיות מכונס יותר ויותר באגואיזם.

לו היה האדם הפנוי מתמסר לנתינה ולהשפעה כיעד ומטרה, הוא היה חש הרבה יותר סיפוק, והרבה פחות סבל ומצוקה.

במקום לבדוק עד כמה הוא שמח או עצוב, מדוכדך או מרוצה, פגוע או דחוי, הוא היה ממלא את יומו באנרגיה חיובית של מחשבת של הזולת, על נתינה, והשפעה, שהיו מייצרים בתוכו את הרגשת המלאות והשמחה האמיתיים.

זוהי הדרגה המושלמת של "הידמות לעליון", שבה האדם, בדומה לקדוש ברוך הוא, שמח לתת ולהעניק.

לשיעור המלא 073.295.13.81
מספר השיעור: *41957818

יצירת המופת מביט להבין שמאור את מולדן היום והוראים

יומן היום והוראים

להאיר את הדרך

להבנת מולדן עבודתנו בימי ההתעלות

לרכישת מולדן תמונת בלוק בלוק 054-454-40-33

החומות מוצאות ולפרטים נוספים 054-454-40-33

לעילוי נשמת

רבי ברוך ב"ר פרץ סטניצקי זצ"ל

נלבד ח"י אלול תשפ"ג

הוקדש ע"י אחיינו הר"ר חיים אהרן סטניצקי הי"ו